

Programátor umělec

Michal Černý

LinuxAlt

2008

Rozpaky nad definicemi umění

Obtížně definované umění

- „Záhada umění jako lidské kulturní činnosti spočívá v tom, že při nazírání na něj nevědomky směšujeme dvě úrovně, v nichž působí - individuální a sociální.“ [1]
- „Neumím definici umění. Slovy mohu jen kroužit kolem. Umění se definuje samo sebou.“[2]
- Art z latinského ars, tj.: „dovednost“ nebo „řemeslo“.
- Umění => měnit něco, schopnost něco udělat.

- „Například readymade. Čím je readymade uměním? Tím, že to či ono dává do nových souvislostí ...no ale jaké jsou nové souvislosti. Vezmeš jablko, postavíš ho na stůl a je v nových souvislostech. A když ho postavíš na zem, je to readymade, je to umění? Je to přece v nových souvislostech. Stále měníš souvislosti. Foukne vítr, je to jiná souvislost. Vezmeš nůž, píchneš ho do jablka, je to jiná souvislost. Tak potom je umělec každý kuchař!“ [3]

Základní poznatky

- V zásadě nedokážeme říci, co je umění.
- Není li Bůh, pak jedna z mála věcí, které nás od zvířat odlišují, je schopnost dělat umění.
- Nedokážeme ani uspokojivě říci, k čemu je umění dobré ani proč téměř každý člověk nějakou formu „běžného umění“ rád provozuje.
- Skutečností je, že české základní a střední školství vychovává k umění (hudební či výtvarná výchova, krasopis) více než k biologii či chemii. Stejně jako většina rodičů své děti.

Vyvolený umělec?

- Je paradoxní, že zatímco bez větších problémů přiznáme, že neumíme zpívat či malovat, stydíme se, pokud nevíme, kde je Madagaskar nebo kdy byl postaven Kalův most.
- Přesto platíme nemálo peněz za návštěvu galerií, chodíme na autorská čtení, ale obvykle nedáme stokrunu či čas za popovídání si s člověkem, který umí dějepis či zeměpis.
- Umělec je tedy někdo vyvolený s talentem. Ten, kdo neumí dějepis, je ale hlupák.

Formy umění

- Výtvarné – obrazy, sochy,...
- Hudební – zpěv, hra, komponování,...
- Architektonické – návrh staveb, zahrad,...
- Filmové – kamera, scénář, hraní, ... (režie?)
- Fotografické...
- Literární – poezie, próza, drama
- ...
- (Programátorské?)

Umění existuje i ve dvojkové soustavě

- Digitální fotografie či film běžně vnímáme jako umělecké dílo.
- A to i přes to, že je můžeme libovolně množit a nesčetněkrát upravovat.
- Umělecké dílo není tedy determinováno svou unikátností, ve smyslu kvantitativní jedinečnosti.

Animovaný film

- Může-li být uměním obraz, pak musíme připustit také to, že série těchto obrazů může tvořit umění.
- Film v současné době je tvořen scénami, které se pohybují na základě naprogramovaných algoritmů.
- Tyto algoritmy mají klíčový podíl na tom, zda-li je nebo není výsledek uměním.

Flash

- Poměrně populární a moderní jsou flash filmy. Jejich výroba je levná a relativně jednoduchá.
- Často jsou založeny na jednoduchých vektorových grafických objektech a mechanismus, který je „rozhýbává“, je důležitější než samotné jednotlivé obrazy.
- Většinu umělecké hodnoty filmu (animace) tedy tvoří řídicí program.

Animátor je umělcem

- Z výše uvedeného je zřejmé, že jestliže může být umělcem režisér a malíř, může být umělcem také animátor.
- Animátor je osoba, která maluje a programuje film či animaci.
- Nebo také pouze programuje. Animátor tedy nemusí být grafikem. Animátor pak má v animovaném filmu stejnou roli, jako režisér (nebo ten kdo chystá scény) jen místo lidí udílí pokyny objektům a užívá jiný jazyk.

Jazyk

- Jsou jazyky složité i primitivní. O některých řekneme že jsou „zpěvné“ (např. slovenština x němčina) o jiných, že jsou jazykem vhodným pro básníky (např. čeština).
- Přesto lze říci, že pokud není překlad evidentně špatný, je balada od Villona uměním v každém jazyce.
- Při dobrém překladu (a nezbytné minimální úrovni slovní zásoby a gramatiky na straně jazyka) jsou básně jazykově přenosné a neztrácí příliš mnoho ze své kvality.

Villon – Závěť

*Nedal mi ani groše půl
a nemám, proč bych se mu kořil,
rab jeho nejsem ani mul,
a nijak si mě nevyšňořil.*

*O vodě, o chlebu mě mořil
celičké léto vězením
a jako skrblík na mně spořil.*

Jak se mnou on, tak Pánbůh s ním! [4]

Villon – Závěť HTML

```
<HTML>
```

```
<HEAD>.....</HEAD>
```

```
<BODY> <P><I>
```

```
Nedal mi ani groše půl <br>  
a nemám, proč bych se mu kořil, <br>  
rab jeho nejsem ani mul,<br>  
a nijak si mě nevyšňořil.<br>  
O vodě, o chlebu mě mořil<br>  
celičké léto vězením<br>  
a jako skrblík na mně spořil.<br>  
Jak se mnou on, tak Pánbůh s ním! <br>  
</I></P> </BODY></HTML>
```

Nezávislost na prostředcích

- Kniha je zpravidla vysázena v TeX.
- Webovou stránku vidíme díky tomu, že prohlížeč interpretuje značky HTML.
- Přesto uživatel vidí v zásadě stejný výsledek.
- Situace je podobná jako s hudbou. Noty jsou záležitostí autora skladby, interpretem orchestr. Uživatel noty nevidí, ale slyší „čisté umění“.
- Je zřejmé, že pokud programuji algoritmus generující báseň, jsem v zásadě ve stejné pozici jako hudební skladatel.

Ne jak, ale co

- Z výše uvedeného je zřejmé, že užité prostředky, ať jsou jakékoli, nemají vliv na to, zda je předmět uměním či nikoli.
- Důležité je, co jest výsledkem naší práce. Algoritmus, který bude generovat příkazy pro zvukovou kartu, vytvářet hudbu, může být uměleckým počinem.
- Důležitý je také záměr. Pokud chci být umělcem, pak musí být má umělecká činnost vědomá.

II. Umělecké slohy na internetu Wiki vs. Web 2.0

Wiki

- Wiki není jen Wikipedie, i když s jejím rozvojem bezprostředně souvisí.
- Je zajímavé, že „z ničeho nic“ vznikla neodkladná potřeba generovat neuvěřitelné množství encyklopedií na nejrůznější témata.
- Wiki se ukazuje jako velice jednoduše implementovatelná a snadno použitelná technologie, ale poptávka po této technologii je zbytečně přehnaná.

Wikipedie

- Staví na Wiki technologiích.
- O tom, proč zrovna ona uspěla s tématem, které by bylo ještě před deseti lety naprosto nezajímavé, se vedou spory.
- Stejně jako o tom, co vede lidi k práci zadarmo a anonymně. Je to plod Aristotelovské filosofie uvězněné v duších křesťanské civilizace, nebývalá potřeba altruismu nebo něco zcela jiného?

Web 2.0

- Téměř vše musí být web 2.0; ale nikdo neví co to znamená.
- Je potřeba být interaktivní a nabídnout zaoblená tlačítka.
- Ideálně i nějakou komunitu (MySpace, Facebook, Netvibes, Písmák, GUG,...).
- Web 2.0 byl marketingový imaginární název, který je dnes ale běžně používaným technickým pojmem.

Protiklady se přitahují

- Wikipedie je téměř opakem web 2.0 : usedlé písmo, hranatý vzhled, jednoduchá tlačítka.
- S trochou nadsázky lze říci, že Wikipedie je gotika a web 2.0 baroko.
- Společný mají snad jen sociální rozměr.
- Přesto existuje celá řada webů, které kombinují oba přístupy.

Několik postřehů

- Zatímco fresky v chrámech tvořily z většiny anonymní umělci, Wikipedii tvoří anonymní odborníci.
- Je zajímavé, že v globalizovaném světě internetu existuje silně konvergující proudy. Podobně, jak tomu dříve bývalo v umění.
- Umělecké kruhy a školy jsou nahrazovány online komunitami.

Mashup

- Při tvorbě Mashup u celé řady nástrojů dochází ke snížení programování na naprosté minimum.
- Jedná se v podstatě o otázku nápadu a kompozice, nikoli o technologickou složitost (jistě ne ale všechny(!)).
- Tvorba je ne nepodobna kolážím, jen s dynamicky proměnným obsahem.
- Míchance obecně má tedy dvě možné roviny významu: tu funkční, ale často také estetickou.

Mashup - příklad

- Příkladem může být Flickrvision [5]. Ten ukazuje na mapě od Google nové fotografie nahrané na Flickr.
- Můžeme vést diskusi o kvalitě jednotlivých obrázků, ale výsledkem není nic jiného než foto koláž, jejíž jednotlivé části se zobrazují (a zase mizí) postupně.

Wikipedisté a stavitelé chrámů

- Budování encyklopedie a stavba chrámu je činnost relativně podobná. Výsledek záleží na velké spoustě anonymně vykonané práce.
- Téměř nikdo neví, kdo postavil ten který kousek sloupu, stejně jako nikdo neví, kdo napsal tento kousek hesla.
- Výsledný dojem je dobrý, jen pokud žádná z viditelných částí není nekvalitně provedená.
- Vzniká zde silný pocit spoluzodpovědnosti.

Open source programátoři

- Jsou na tom ještě „hůře“ než wikipedisté. Pochlubit se, že jsem napsal tento text je někde možné, ale říci, že z mé ruky pocházel základ sta řádků, z nichž reálně již nic neexistuje, je ještě horší.
- Často je zde relativně malé ocenění práce (vyhrál někdy GIMP nějaký test? Kolik je známých programátorů?).
- A opět žádný hmotný zisk.
- Programovat open source je tedy otázka osobní hrdosti a altruismu (?).

Proč?

- Asi jedna z nejtíživějších a nejhůře zodpověditelných otázek je, proč básník píše poezii, programátor se moří s algoritmem nebo malíř přemlouvá plátno, aby vydalo obraz blízký jeho představě.
- Běžně hovoříme o nějaké vnitřní potřebě či touze, ale nejsme si příliš jistí tím, co to vlastně je.
- Touha po slávě? A co na to anonymní umění?
- Altruismus? Není zde rozpor s evoluční biologií?

Síla komunity

- Je zajímavé, že kultura posledních dvou set let spěje k individualismu, ale současně se umění daří většinou s podporou lidského společenství.
- Na internetu (českém) nalezneme velké množství básní na Písmák či Liter, ale jen velmi vzácně někde „mimo“.
- U programování je věc spojena s možností specializace na určitý segment programové tvorby, ale zřejmě i zde je důležité vědomí příslušnosti k určité společenské skupině.

Literatura a odkazy

- [1] Heslo „umění“ na Wikipedii
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Um%C4%9Bn%C3%AD>
- [2] Milan Knížák,
http://kultura.idnes.cz/vytvarneum.asp?c=A080509_141011_vytvarneum_efl
- [3] Robert Chudý, Umění v "laické" společnosti:
http://www.ffa.vutbr.cz/~lukasb/rgb/rozhovory/umeni_v_laicke_spol.htm
- [4] Francois Villon, Balady, Nibiru 2007
- [5] <http://flickrvision.com/>

Děkuji za pozornost.